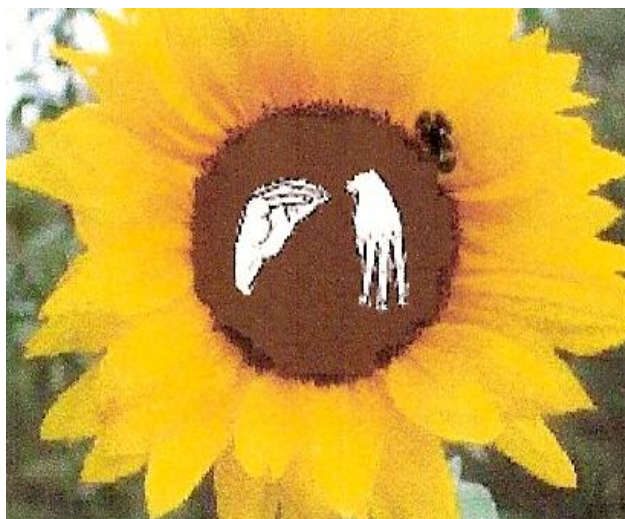

**ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ЛАБОРАТОРІЯ ЖЕСТОВОЇ МОВИ**

**ЖЕСТІВНИК
«УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА»**

**РОЗДІЛ
КІНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЖЕСТОВОЇ МОВИ
ЧАСТИНА ДРУГА**

УДК 81'221.2-021.321

У розділі “Кінетичні особливості української жестової мови” (Частина друга) навчального посібника - Жестівника української жестової мови представлено досвід лінгвальної теоретичної розвідки щодо відбору, аналізу, пояснення і представлення жестів сучасної природної жестової мови глухих України.

У Частині другій презентовано перелік жестових одиниць за другою конфігурацією по системі: від першої локалізації до восьмої (одноручні прості, одноручні складні, дворучні з однаковою та різною конфігурацією). Охарактеризовано жестові одиниці за ідентифікаційними ознаками - кінетичними складовими (локалізація(ії), напрям та характер руху, немануальний компонент), групи жестів за утворенням, які системно презентовано словесним описом та фотозразком.

Матеріали можуть використовуватися при читанні лекцій, практичних занять з предметів “Українська жести́ва мова”, “Сурдолінгвістика”, “Кінетичні особливості української жестової мови” перекладачам жестової мови, сурдопедагогам, батькам нечуючих осіб, філологам, вчителям УЖМ.

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент - Гроза Е.П.

голова ЦП УТОГ — Чепчина І.І.

перекладач жестової мови, Заслужений працівник соціальної сфери — Іванюшева Н.В.

Анотація

КІНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЖЕСТОВОЇ МОВИ

(НА ПРИКЛАДІ КОНФІГУРАЦІЇ). Частина друга.

У розділі Жестівника української жестової мови представлено перелік жестових одиниць конфігурації по системі від першої локалізації до восьмої (одноручні прості, одноручні складні, дворучні з однаковою та різною конфігурацією). До фотозразків жестових одиниць додано характеристику жесту за кінетичними особливостями (локалізація, напрям руху, характер руху, вираз обличчя, група жестів).

Ключові слова: жестівник, домінуюча рука, пасивна рука, напрям руху, характер руху, конфігурація, локалізація, перелік, жести одна одиниця, кінетичні особливості, фотозразок.

Аннотация

КИНЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УКРАИНСКОГО ЖЕСТОВОГО ЯЗЫКА

(НА ПРИМЕРЕ КОНФИГУРАЦИИ). Часть вторая.

В разделе Жестовика украинского жестового языка представлен список жестовых единиц по конфигурации , которые расположены от первой локализации до восьмой (одноручные простые, одноручные сложные, двухручные с одинаковой и разной конфигурацией). К фотопримерам жестовых единиц присоединена характеристика жеста по кинетическим особенностям (локализация, направление движения, характер движения, выражение лица, происхождение жеста, группа жестов).

Ключевые слова: жестовик, доминирующая рука, пассивная рука, направление движения, характер движения, конфигурация, локализация, список, жестовая единица, кинетические особенности, фотопример.

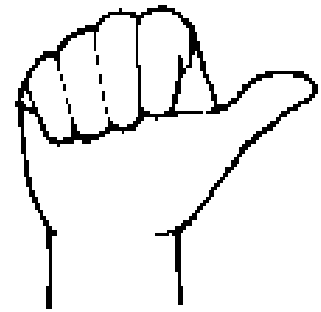
Abstract

Kinetic features of the Ukrainian Sign Language

(configuration)

The section of the sign dictionary Ukrainian Sign Language has a list of the sign configuration units of . Sign units (single-handed simple, single-handed complex, single-handed folded, two-handed with the same and different configuration) are systematically located from the first to the eighth localization. To the photo samples of the sign unit a sign characteristic is added of the kinetic features (localization, direction of the hand (hands), the nature of the movement, the origin of the sign, the face expression).

Keywords: sign dictionary, Ukrainian sign language, configuration, list, sign unit, kinetic features, photo sample.

Локалізація	Одноручні прості
III	ПІДТАКУВАТИ
III	ПЛОМБА
III	РІК
III	РІК ТОМУ
III	ЧЕРЕЗ РІК
III	МІСЯЦЬ
III	ЗАВТРА
III	ВЧОРА
III	СЕКРЕТ
III	ГОРІХ
III	СУДДЯ
III	ЛЕДАР, ЛЕДАЧИЙ, ЛЕДАЦО, ЛЕДАРЮВАТИ
III	СВИСТОК
III	ІМ'Я
III	ЕСТОНІЯ
III	ШІСТНАДЦЯТЬ
III	ВМИКАЧ, ВИМИКАЧ
V	ТИЖДЕНЬ
V	ОДНА ГОДИНА
V	ШІСТЬ
V	ШІСТДЕСЯТ
V	КАШЕЛЬ
V	ВАХТА

V	МАЙКА
V	ПЕРШИЙ
V	ОДИН КІЛОГРАМ
V- VII	СПОКІЙ. СПОКІЙНО
VI	ХВАЛЬКО
VI	ГОРДИЙ
VI	ЧАСТО
VI	ШКІДЛИВИЙ (для когось)
VI	ЗНУЩАННЯ, ЗНУЩАТИСЯ, ГЛУЗУВАТИ, ПРИСКІПУВАТИСЯ
VI	ВИДАЛЯТИ КІСТОЧКУ
VI	САМ
VI	ДОБРЕ (схвалення)
VII	ІКРА
VII	КОЛУПАННЯ, КОЛУПАТИСЯ
V- VI	ШКОДА, ШКОДИТИ
VII	НАРКОМАН
Одноручні складні	
III	ВІЧНО, СТОЛІТТЯ
	ЕЛЕКТРИКА
VII	ТАК (визнання)
III - V	СИМПАТИЧНИЙ
	дворучні з однаковою конфігурацією
V - VI	ЗМАГАННЯ, ЗМАГАТИСЯ
V	ПАЛЬТО
V	ДОГНАТИ
V	НАВИПЕРЕДКИ
V	ЛІДЕР
V	ПЕРЕГНАТИ ВИПЕРЕДИТИ ПЕРЕДОВИЙ
V	ВІДСТАТИ
V - VI	СПОКІЙНО

V -VI	БАЗА
V -VI	ФІГУРА, СТАТУРА
VI	ЗНУЩАННЯ, ЗНУЩАТИСЯ
VI	КЕРМО, КЕРМУВАТИ, ЧПЛЯТИСЯ
VI	ОБМІН, ОБМІНЯТИ
VI	БЕНЗИН
VI	БЛИЗНЮКИ
VI	ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ПЕРЕСЛІДУВАТИ ШПИГУВАТИ
VI	ВИСТЕЖУВАТИ
VI	СУПРОВОДУВАТИ
VI	ПЛАКАТ ОГОЛОШЕННЯ ПРИКРІПИТИ КНОПКАМИ
VI	ОКРЕМО ОКРЕМИЙ
VI	ЗМІНА ЗМІНИТИ
VI	ЗАМІСТЬ
V -VI	КОМІР, ПІДЖАК
VII	СУСІД, СУСІДИ ПОРЯД
VII	ЧАСТО
VII	РОЗЛУЧЕННЯ, РОЗЛУЧАТИСЯ
VII	ІДАЛЬНЯ
VII	ПРЕЗИДІЯ
VII	ОТОЧЕННЯ БЛОКАДА
дворучні складні з різними конфігураціями	
V	ШІСТЬ
V	ШІСТНАДЦЯТЬ
V	ШІСТДЕСЯТ
V	ШІСТСОТ
V	ОСНОВНИЙ ГОЛОВНИЙ
VI	ШІСТЬ ГОДИН
VII-VI	БРИГАДИР
V	БРАТИ УЧАСТЬ, ЗАДІЯТИ
VI-V	БРОДЯГА, БЕЗДОМНИЙ, БЕЗРОБІТНИЙ
VI	ГЕЛІКОПТЕР
VI	ІМ'Я
VI	ВІРМЕНІЯ
VI	ГРИБ
VI-VII	МЕЖА, КОРДОН
V - VII	ЗАСПОКОЇТИ
VII	ВСЕ (ДО КІНЦЯ, БЕЗ ЗАЛИШКУ)

	<p>ПЛОМБА Одноручний, простий.</p> <p>Конфігурація + рука зігнута у лікті.</p> <p>III локалізація з торканням до щоки обличчя.</p> <p>Напрямок руху у кисті руки – вперед назад.</p> <p>Характер руху у кисті – плавний, напівкруговий.</p> <p>Наслідувальний жест (утворений від імітації процесу вставляння пломби в зуб).</p> <p>Наслідувальний жест. вираз обличчя – нейтральний</p>
	<p>ВМИКАЧ, ВИМИКАЧ Одноручний, простий.</p> <p>Конфігурація + рука зігнута у лікті і відведена від тулуба.</p> <p>III локалізація без торкання до обличчя, збоку домінуючої руки.</p> <p>Напрямок руху – зверху вниз.</p> <p>Характер руху – плавний, напівкруговий.</p> <p>Наслідувальний жест (утворений від процесу натискання на стіні вимикача).</p> <p>вираз обличчя – нейтральний</p>

ВАХТА

на позначення ознаки дії особи, яка перебуває на якому-небудь посту

Одноручний, простий.

Конфігурація + лікоть відведений від тулуба, рука повернена до себе, великий палець спрямований вгору.

У локалізація з торканням долонної частини руки до грудної клітини.

Напрямок руху – до себе, горизонтальний.

Характер руху – повторювальний.

Жест опосередкованої символіки.

вираз обличчя – нейтральний

ВИДАЛЯТИ КІСТОЧКУ

Одноручний, простий.

Конфігурація + рука зігнута у лікті і притиснута до тулуба.

У локалізація без торкання до тулуба.

Напрямок руху великого пальця – зверху вниз.

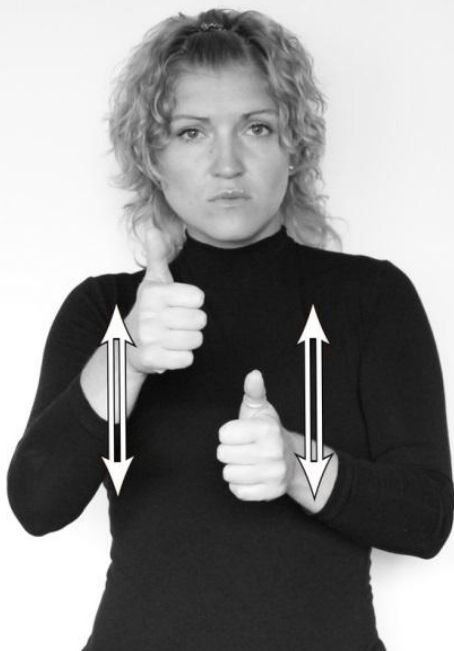
Характер руху руки – статичний.

Характер руху великого пальця – кількарізний, повторювальний.

Жест опосередкованої символіки – імітація видалення кісточки з ягоди.

вираз обличчя – задоволений.

	<p>ІКРА</p> <p><i>Одноручний, простий.</i></p> <p><i>Конфігурація</i> + рука зігнута у лікті, який відведений від тулуба.</p> <p>VII локалізація з торканням до тулуба великого пальця.</p> <p>Напря́м руху великого пальця – знизу вгору.</p> <p>Характер руху – плавний, напівкруговий, разовий.</p> <p>Жест опосередкованої символіки. вираз обличчя – нейтральний.</p>
	<p>ВІЧНО, СТОЛІТТЯ</p> <p><i>Одноручний, складний.</i></p> <p>III локалізація: I позиція – конфігурація + рука зігнута у лікті без/з торкання(м) до середини підборіддя великого пальця руки; II позиція – конфігурація , приблизно на відстані 10 – 15 см на рівні підборіддя.</p> <p>Напря́м руху руки у лікті – від себе, вперед.</p> <p>Характер руху – плавний, круговий, разовий.</p> <p>Опосередковано-символічний жест. вираз обличчя – нейтральний.</p>

ЗМАГАННЯ, ЗМАГАТИСЯ

Дворучний з однаковою конфігурацією

Обидві руки у конфігурації , чітко знаходяться перед торсом, з відведеними вбік ліктями, долонні частини руки спрямовані одна до одної у *V - VI локалізаціях*.

Напрям рухів у ліктях обох рук – зверху вниз, протилежний.

Характер рухів у кистях обох рук – різкий, почерговий).

Опосередковано-символічний жест (утворений від імітації змагального процесу).

вираз обличчя – зацікавлений, ейфорії.

ШІСТЬ

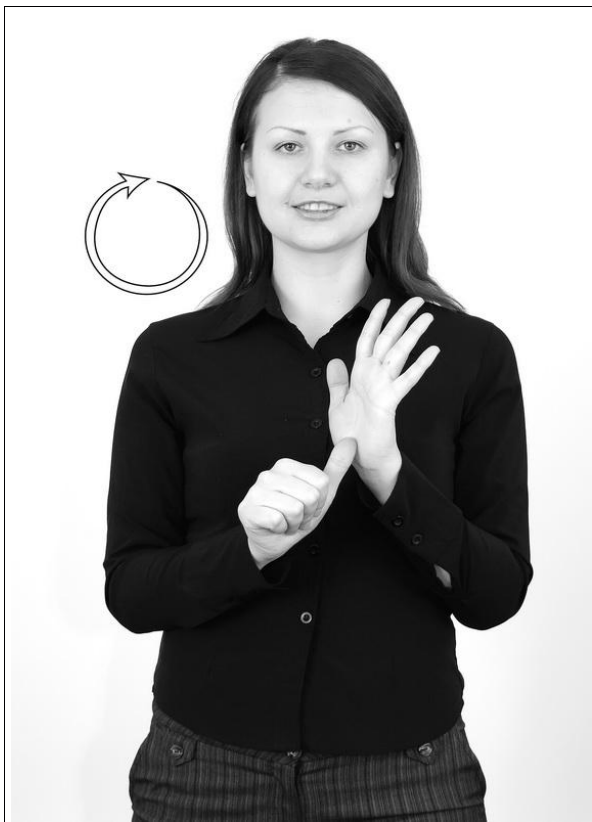
Дворучний з різними конфігураціями

Домінуюча рука у конфігурації зігнута у лікті, чітко знаходиться перед собою у *V локалізації*, великим пальцем торкається об нижню частину долоні пасивної руки, спрямованої до

співбесідника у конфігурації , яка знаходиться з протилежного боку у *цій же локалізації*.

Інсценувальний жест (утворений від показу кількості одиниць 5 + 1).

вираз обличчя – нейтральний, констатувальний

ШІСТЬ ГОДИН (ШІСТЬ + ЧАС)

Дворучний з різними конфігураціями

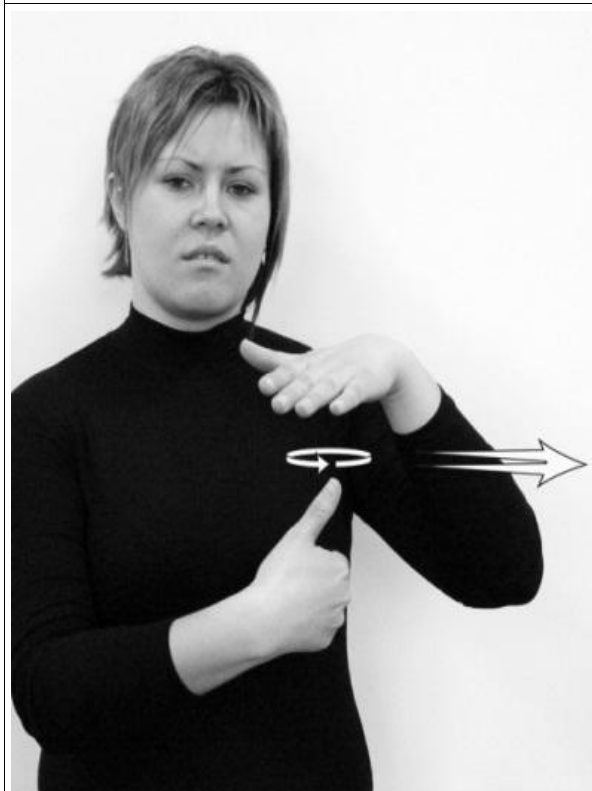
Домінуюча рука у конфігурації зігнута у лікті, чітко знаходиться перед собою у **V локалізації**, великим пальцем торкається об нижню частину долоні пасивної руки, спрямованої до співбесідника у конфігурації , яка знаходиться з протилежного боку у **цій же локалізації**.

Напрямок руху обидвох рук – від себе, до співбесідника.

Характер руху обидвох рук – плавний, разовий, одночасний.

Конструктивний жест - імітація руху годинникової стрілки).

вираз обличчя – нейтральний, констатувальний.

БРОДЯГА, БЕЗДОМНИЙ, БЕЗРОБІТНИЙ

Дворучний з різними конфігураціями

Домінуюча рука у конфігурації зігнута у лікті, знаходиться перед собою у **VI локалізації**, долонним боком спрямована до себе, під пасивною рукою, яка знаходиться у **V локалізації**.

Напрямок руху домінуючої руки – від себе, за годинниковою стрілкою, вперед.

Характер руху домінуючої руки – плавний, напівкруговий, разовий.

Пасивна рука у конфігурації статична, долоня спрямовується вниз.

Опосередковано-символічний жест (утворений від імітації процесу блукання...).

	<p>вираз обличчя – співчутливий.</p> <p>ЗАСПОКОЇТИ (СПОКІЙ+УТИХОМИРИТИ)</p> <p><i>Дворучний, складений.</i></p> <p>Перший: Конфігурація + руки зігнуті у лікті, не притиснуті до тулуба. V-VII локалізація з торканням до грудної клітини (ГК) обох рук. Напрямок руху – зверху вниз (торкаючись ГК), вертикальний. Характер руху – плавний, разовий.</p> <p>Другий: V-VI локалізація без торкання до грудної клітини (ГК) обох рук, конфігурація обох рук. Напрямок руху – зверху вниз, вертикальний. Характер руху – плавний, разовий. Жест опосередкованої символіки. Вираз обличчя – рішучий.</p>
--	--

Список використаних джерел:

1. Гейльман И. Ф. Ваш друг – жестики. / Иосиф Флорианович Гейльман/ Издание доп., с уточнениями. – Санкт-Петербург: ВОГ, 2003. – 173 с.
2. Географічний жестівник : континенти, країни, міста. С. Кульбіда, І. Чепчина та ін. — Посібник. — Київ: СПКТБ УТОГ. 2014. — 96 с.
3. Димскис Л. С. Изучаем жестовый язык: учеб. пособие [для студ. дефектол. фак. высш. пед. учеб заведений.] / Лидия Димскис. – М., 2005. – 128 с.
4. Димскис Л. С. Пропедевтика изучения письменной системы жестового языка / Л. С. Димскис // Дефектология – 2003. – № 2 – С. 9 – 21.
5. Дятлова К., Заварницький Д. Словник жестової мови: церковна лексика на CD, відеокасети. К. Дятлова, Д. Заварницький. -К.: «Видавництво «Глас», 2006.
6. Жест. Відео на CD. – Ч.1, 2.- К.: ТОВ „Республіканський навчально-науковий центр ДІНІТ, 2005.

7. Жестова мова по-білоруськи. С Кульбіда.- Наше життя. 2006. - № 3. - С.3-4.
8. Зборовська Н., Кульбіда С. Особливості лінгвістичного дослідження української жестової мови у доробку Р.Г.Краєвського.- Наталія Зборовська, С. Кульбіда.- Жестова мова й сучасність: Збірник наукових праць. – Вип. 2.- Київ, 2007.- С.197 – 210.
9. Иванюшева Н.В. Мимико-жестикуляционная речь. Наталия Васильевна Иванюшева // под. ред. М. И. Неплюй. - К.: Науковий світ, 1968. – 290 с.
10. Иванюшева Н.В. та ін. Український тематичний відеословник жестової мови: Навчально-методичний посібник у 3 CD. – К.: Київська організація УТОГ, Культурний центр УТОГ, Українсько-Канадський Альянс для глухих і слабочуючих, 2003.
11. Иванюшева Н.В., Кульбіда С.В. Українська жестова абетка. Н. Иванюшева, С. Кульбіда. - Науково-метод. посібник (доп. і доопр.). – Київ: ТОВ «Київська Русь», 2005.- 64 с.
12. Краєвський Р. Г. Мова жестів глухих. Рудольф Генріхович Краєвський. Посібник. – К.: «Радянська школа», 1964. – 219 с.
13. Корпус 15 тисяч жестових одиниць української жестової мови. [електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.spreadthesign.com/ua>.
14. Кульбіда С.В. Жест як елемент жестикуляції. Локалізація – компонент жесту / С.В. Кульбіда // Жестова мова й сучасність: збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 5. – С. 159 – 175. <http://lib.iitta.gov.ua/1980/>
15. Кульбіда С.В. Жест як основний компонент жестової мови. С. Кульбіда. - Жестова мова й сучасність : зб. наук. праць. – К.: Науковий світ, 2010. – Вип. 5. – С. 159 – 175.
16. Кульбіда С.В. Конфігурація — компонент жесту. С. Кульбіда. ... К., 2017.- 15 с.
17. Кульбіда С. В. Теоретико-методичні засади використання жестової мови у навчанні нечуючих : монографія / С. В. Кульбіда. - К. : Поліпром, 2010. - 503 с.
18. Кульбіда С.В. Українська дактилологія : науково-методичний посібник. - С. Кульбіда. - К.: Педагогічна думка, 2007. - 328 с.
19. Лексикон жестов : пособие. Кравченко Д.Ф. и др. – Донецк: Центр для глухих “Видеть значит слышать”, 2004. - 560 с.
20. Луцько К.В. Говори, думай, запам'ятовуй! Катерина Луцько. Підручник для нечуючих учнів. К., 1995. - 238 с.
21. Максименко Ю.П., Иванюшева Н.В., Щур Р.І. Азбука жестів. К.: Радянська школа, 1990. - 24 с.
22. Смирнова Е. Знакомьтесь: «Мимический словарь» Н. А. Тяжелова. Е. Смирнова // Наше життя. – 2002 – № 3 – С. 7.
23. Тищенко О.М., Кульбіда С. В. Українська жестова мова як об'єкт лексикографічної параметризації / О. М. Тищенко, С. В. Кульбіда / Лексикографічний бюлетень. – Вип. 12. – Київ, 2005. – С.37 – 42. <http://www1.nas.gov.ua>
24. Тяжелов Н. А. Мимический словарь (рукопись). – Харьков, 1940. – 240 с.
25. Українська жестова мова. Жестівник : навчальний посібник / С.Кульбіда, І.Чепчина та ін. – К.: [Педагогічна думка], 2012. – 206 с.
26. Український жестівник для батьків. Жестівник. - НАПН України, Ін-т спец. педагогіки, Лаб. Жестової мови, Укр. т-во глухих. – К.: СПКТБ УТОГ, 2011. – 380 с.
27. Фрадкіна Р. Н. Говорящие руки : тематический словарь жестового языка глухих России. – М.: ВОГ, 2001. – 599 с.

28. Battison R. M. 1974. Phonological deletion in American Sign Language. *Sig Lang. Stud.* 5:1-19.
29. Bellugi U., Klima E. Aspects of sign language and its structure. See Ref. 44, 1975. – pp. 169–203.
30. Cogill-Koez D. Signed language classifier predicates: linguistic structures or schematic visual representation? // *Sign language and linguistics*. V. 3 (2). 2000.
31. Hoiting N., Slobin D. Transcription as a tool for understanding: The Berkeley transcription system for sign language research (BTS) // Morgan G., Woll B. (eds.). *Directions in sign language acquisition*. Amsterdam; Philadelphia, 2002. <http://ihd.berkeley.edu>.
32. Liddell S. *Grammar, gesture and meaning in American sign language*. Cambridge, 2003.
33. Stokoe W. C. Sign language structure: An outline of the visual communication systems of the American deaf // *Studies in linguistics 21: Occasional papers 8*, 1960. 94 pp.
34. Supalla T. The classifier system in American sign language // Craig C. G. (ed.). *Noun classes and categorization*. Amsterdam; Philadelphia, 1986.
35. Zeshan U. Indo-Pakistani sign language grammar: A typological outline // *Sign language studies*. III, 2. 2000.